

ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ತಾವು ಬಂದಿದ್ದಿರಿ. ಇದೀಗ ಹೊಸ ಮದುಮಗಳಂತೆ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನೂತನ ಬರೋಡಾ ನೋಡಲು ನೀವು ಬರಬೇಕು. ದಿವಾನರ ಸಲಹೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬರೋಡಾವನ್ನು ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿ ಬದಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಹೊಸ ಅರಮನೆಯ 'ಕಲಾಮಂದಿರಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಹಲವು ಪೌರಾಣಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚಿತ್ರಪಟಗಳು ಬೇಕಾಗಿದ್ದವು. ರಚಿಸಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಕರೆಸಿದೆ.'

'ಎಷ್ಟು ಪಟಗಳು ಬೇಕು?'

'ಸುಮಾರು 12-14 ಆದರೆ ಸಾಕು'

'ಆಗಬಹುದು, ಆದರೆ ನನಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ, ಜನ ಸಹಾಯ ಎರಡೂ ಬೇಕು. ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕು.'

'ಅದರ ಖರ್ಚು ನನಗಿರಲಿ.' 'ಛೇ ಛೇ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ನನ್ನ ಕಲಿಕೆಗಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಹಣವೇಕೆ?' 'ನೀವು ರಾಜ ಕಲಾವಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದೆ. ಕ್ಷಮಿಸಿ' ಎಂದೆ ನಸುನಗುತ್ತಾ.

ರವಿವರ್ಮರು ಬಯಸಿದಂತೆಯೇ ಅವರ ತಮ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ, ಮಥುರಾ, ಕಾಶಿ, ಅಯೋಧ್ಯೆ, ತಕ್ಕಶಿಲೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹೋಗಿಬಂದರು. ನಂತರ ಕಿಳಿಮಾನೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸುಗಂಧ, ಕಮಲೆಯರನ್ನು ರೂಪದರ್ಶಿಗಳನ್ನಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನ್ನು ರಾಜವರ್ಮನ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಬರೋಡಾ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕಲಾಮಂದಿರಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ರಚಿಸಿದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೋಡಾಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಮುನ್ನ ತಿರುವನಂತಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ರವಿವರ್ಮ ಇಚ್ಛೆಪಟ್ಟರು. ಈಗ ತಿರುವನಂತಪುರದ ಅರಮನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ವಿಶಾಖಂ ತಿರುನಾಳರ ಕಾಲಾನಂತರ ಗುಲಂತಿರುನಾಳ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ರವಿವರ್ಮರ 'ರಾಜ' ಬಿರುದನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಆಸ್ಥಾನ ಕಲಾವಿದರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಾಸಾಶನ ಮುಂದುವರೆದಿತ್ತು.

ರವಿವರ್ಮರು ಆಸೆಪಟ್ಟಂತೆಯೇ ತಿರುವನಂತಪುರ ಹಾಗೂ ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿತ್ರಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ನಂತರವೇ ಬರೋಡಾ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಬಂದು ಪ್ರಶಂಸಿದರೆಂದು ನನಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿತು. ಈ ನಡುವೆ ದಿವಾನ್ ಮಾಧವರಾಯರು ಕಾಲವಾದದ್ದು ನನಗೆ ಬಲಗೈ ಮುರಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಎಂಟು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ನಾನು ಮತ್ತೆ ರವಿವರ್ಮರಿಗೆ ಕರೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆ. 'ತಾವೇ ಖುದ್ದಾಗಿ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯ ಕಲಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಕೋರಿಕೊಂಡೆ.

ಚೋಕಾಲಿ ಜೇಕುವ ಮೋಹಿನಿ

ರವಿವರ್ಮ, ತಮ್ಮನೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾನು ಬರೋಡಾದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಂಗಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಹೋಗಿದ್ದೆ. ಹೊಸ ದಿವಾನರು ಅವರ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ನಾನು ಬರೋಡಾಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ರವಿವರ್ಮರು ತಂಗಿದ್ದ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. 'ನನ್ನ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೇನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ವರ್ಮಾಜಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. 'ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು. ನಮ್ಮನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲುಗಾಡಲು ಬಿಡದೆ ಕಾವಲು ಕಾಯ್ದರು. ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೆ ರತ್ನಗಂಭೀ ಹಾಸಿದರು. ತಿನ್ನಲಾರದಷ್ಟು ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಈ ರೀತಿಯ ರಾಜೋಪಚಾರ ನಮ್ಮನ್ನು ತಿಣಕಲಾಡಿಸಿದೆ' ಎಂದರು ರವಿವರ್ಮ ನಸುನಗುತ್ತಾ!

ಮತ್ತೆ ಅವರೇ ಹೇಳಿದರು 'ನಾನು

ಬರೋಡಾಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ನೀವಿನ್ನೂ ಬಾಲಕರು. ಈಗ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಯುವಕರಾಗಿರುವಿರಿ. ಈ ರೇಷ್ಮೆ ಷರ್ಟ್‌ನಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಪಗಡಿ, (ತಲೆಯ ದಿರಿಸು) ರಜಪೂತರ ಚಡಾವು, ಮುತ್ತಿನಹಾರ ಇವೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜ ಪದವಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ನಾವು ಉದಕಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡಾಗ ತಾವು ಹೀಗೆ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ತುಂಬಾ ಸಾಧಾರಣ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿದ್ದಿರಿ.'

'ಹೌದು, ವರ್ಮಾಜಿ, ನನಗೆ ಈ ರಾಜ ಷೋಷಾಕಿನ ಬಂಧನ ಒಂದು ಹೊರೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾಯಾಗಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತೇನೆ. ಬನ್ನಿ ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನೋಡುವಿರಂತೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅರಮನೆ ತೋರಿಸಲು ಕರೆದೊಯ್ದೆ. ದಿವಾನ್ ಮಾಧವರಾಯರಿಂದ ಶೂನ್ಯತೆ